

Vlaams
Parlement

ingediend op **562** (2020-2021) – Nr. 1
26 november 2020 (2020-2021)

Conceptnota voor nieuwe regelgeving

van Axel Ronse, Allessia Claes, Andries Gryffroy,
Maaïke De Vreese, Rita Moors en Philippe Muyters

over een activerende aanpak
van de tijdelijk werklozen

TOELICHTING

De coronacrisis en de maatregelen om COVID-19 in te dijken, hebben een enorme impact op de samenleving, de economie en de arbeidsmarkt. Het Federaal Planbureau voorspelt de grootste economische krimp sinds de Tweede Wereldoorlog.¹ In 2020 kwam de Vlaamse economie in een zware recessie terecht. De Nationale Bank van België verwacht in haar rapport van november 2020 dat het bbp (bruto binnenlands product) voor 2020 zal dalen met 9 procent.² Volgens de prognose zouden er in de periode 2020-2021 bijna 66.000 banen in Vlaanderen verloren gaan.³

De tijdelijke werkloosheid⁴ is een belangrijke 'automatische stabilisator' om een economische crisis te overbruggen. De werknemers kunnen een beroep doen op een uitkering, waardoor de werkgevers de loonkosten tijdelijk kunnen temperen voor het personeel dat niet ingezet kan worden. Op die manier hoeven ze niet tot ontslag over te gaan. Als de economie weer opveert, gaat het personeel verder aan de slag. Tijdelijke werkloosheid is dus een belangrijk systeem om de bedrijven door de crisis te loodsen en ontslagen te vermijden.

Afhankelijk van de situatie kan een onderneming een beroep doen op twee types van tijdelijke werkloosheid: tijdelijke werkloosheid wegens overmacht en tijdelijke werkloosheid op grond van economische zaken. De tijdelijke werkloosheid ten gevolge van de coronacrisis in de periode van 13 maart tot en met 31 augustus 2020 en van 1 oktober 2020 tot en met 31 maart 2021 wordt beschouwd als tijdelijke werkloosheid wegens overmacht.

Sinds begin oktober 2020 flakkert het coronavirus opnieuw op. Het Overlegcomité nam op 16 en 30 oktober 2020 drastische maatregelen om het coronavirus een halt toe te roepen. Cafés, restaurants, niet-essentiële winkels en niet-medische contactberoepen werden verplicht te sluiten.

De Federale Regering besliste op 6 november 2020 om de vereenvoudigde procedure voor tijdelijke werkloosheid opnieuw in te voeren voor alle werkgevers en werknemers (arbeiders en bedienden) van 1 oktober 2020 tot en met 31 maart 2021.

Volgens een enquête van de Nationale Bank van België steeg de tijdelijke werkloosheid tussen de maanden september en november 2020 van 6 naar 11 procent. In april 2020 was ruim een op de drie werknemers uit de private sector tijdelijk werkloos.⁵

Volgens de meest recente cijfers waren er in september 2020 in het Vlaamse Gewest 142.531 mensen met een uitkering voor tijdelijke werkloosheid, waarvan 130.564 tijdelijk werkloos door overmacht. De totale kostprijs van de tijdelijke werkloosheid in het Vlaamse Gewest tot en met september 2020 bedraagt 2,117 miljard euro. 2,034 miljard euro is toe te wijzen aan de tijdelijke werkloosheid wegens overmacht.⁶

In het voorstel van resolutie van het Vlaams Parlement van 9 juni 2020 betreffende een Vlaams sociaaleconomisch relanceplan na de coronacrisis (*Parl.St.* VI.Parl. 2019-20, nr. 352/1) wordt de cruciale rol van de Vlaamse Dienst voor Arbeids-

¹ <https://economie.fgov.be/nl/themas/ondernemingen/coronavirus/economische-impact-van-het>

² <https://www.nbb.be/doc/dq/n/dq3/histo/ine2046.pdf>

³ <https://www.statistiekvlaanderen.be/sites/default/files/atoms/files/hermreg-rapport-2020.pdf>

⁴ <https://www.rva.be/nl/documentatie/infoblad/t2>

⁵ <https://www.nbb.be/nl/artikels/de-directe-economische-impact-van-de-tweede-lockdown-vooralsnog-beperkt-maar-de>

⁶ <https://www.rva.be/nl/documentatie/statistieken/cijfers/tijdelijke-werkloosheid-en-verwante-uitkeringen>

bemiddeling en Beroepsopleiding (VDAB) als arbeidsmarktregisseur omschreven: "De tijdelijk werklozen mogen niet aan hun lot worden overgelaten en moeten nu gesensibiliseerd worden om ofwel tijdelijk elders aan het werk te gaan, ofwel hun competenties te versterken via opleiding of stage. Volgens de prognoses zullen sommigen hun job alsnog verliezen. Er mag daarom geen tijd worden verloren: de tijdelijk werklozen moeten nog beter ondersteund worden om hun inzetbaarheid bij hun huidige of nieuwe werkgevers te verhogen en te versterken."

Inzetten van tijdelijk werklozen om mismatch op de arbeidsmarkt aan te pakken

De eerste coronagolf in het voorjaar 2020 toonde aan dat er een enorme mismatch op de arbeidsmarkt bestaat. Er waren veel tijdelijk werklozen, terwijl tal van werkgevers handen tekortkwamen. Onder meer de supermarkten, de transportsector, de logistiek, de voedingssector, de tuinbouwsector, en de medische en paramedische sector zochten extra mankrachten. In de tuinbouw alleen al ging het over een acuut tekort aan 15.000 seizoenarbeiders voor de oogst van fruit en groenten. In mei 2020 liep dat zelfs op tot 25.000. Om voor een betere matching te zorgen, introduceerde VDAB de #COVID19-vacatures. De essentiële sectoren werden opgeroepen om hun vacatures te melden. VDAB zorgde dan voor de prioritaire behandeling ervan.

Daarnaast nam de Vlaamse Regering initiatieven voor de uitbouw van verschillende platformen zoals 'Help de oogst', 'Help de helpers' en 'Help in de zorg', om onder meer de tijdelijk werklozen toe te leiden naar sectoren die op zoek zijn naar arbeidskrachten, zoals de land- en tuinbouw, de sierteelt en de zorgsector. Uit de cijfers van het platform 'Help de helpers' blijkt dat er in april en mei 2020 niet minder dan 2722 extra registraties waren. Tussen juni en oktober 2020 daalde dat aantal drastisch naar amper 129 extra registraties.⁷

De tijdelijk werklozen kunnen een nieuwe arbeidsovereenkomst sluiten op voorwaarde dat hun oorspronkelijke werkgever dat goedkeurt en ze de Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening (RVA) ervan op de hoogte brengen. De betrokkenen ontvangen tijdens de nieuwe tewerkstelling geen uitkering voor tijdelijke werkloosheid meer. Logisch, want ze hebben immers een nieuwe (tijdelijke) job.

Wie tijdelijk werkloos is, moet kunnen worden ingezet in sectoren die arbeidskrachten nodig hebben. Dat betekent een duidelijke win-winsituatie voor alle partijen:

- de persoon in kwestie blijft actief, waardoor de afstand tot de arbeidsmarkt niet vermindert;
- het bedrijf dat de persoon tewerkstelt, kan minstens tijdelijk zijn aanwervingsprobleem oplossen;
- de overheid hoeft geen uitkering uit te betalen, waardoor een kostenpost wegvalt.

Dienstverlening van VDAB ten aanzien van de tijdelijk werklozen

Volgens de huidige wetgeving moet een werknemer die tijdelijk werkloos wordt wegens overmacht, na de eerste drie maanden van werkloosheid beschikbaar zijn voor de arbeidsmarkt en zich inschrijven als werkzoekende. Die verplichting werd op basis van de coronamaatregelen tijdelijk opgeschort. Daardoor begint de periode van drie maanden pas te lopen vanaf 1 oktober 2020. Wie voor oktober 2020 tijdelijk werkloos werd, hoeft zich pas vanaf 1 januari 2021 in te schrijven als werkzoekende. Dat geldt ook bij een gedeeltelijke tijdelijke werkloosheid waarbij de werknemer dagen waarop hij werkt, afwisselt met dagen werkloosheid.⁸

⁷ <http://docs.vlaamsparlement.be/pfile?id=1607547>

⁸ https://www.rva.be/sites/default/files/assets/chomage/FAQ/Faq_Corona_NL_20201001.pdf

Naar aanleiding van de coronacrisis en de sterke toename van het aantal tijdelijk werklozen heeft de Vlaamse Regering op 7 juli 2020 het besluit van de Vlaamse Regering van 5 juni 2009 over de organisatie van de arbeidsbemiddeling en de beroepsopleiding gewijzigd.⁹ Dat creëerde voor VDAB de mogelijkheid om een dienstverlening uit te werken voor die specifieke doelgroep.

VDAB beschikt pas sinds juli 2020 over de gegevens van de tijdelijk werklozen. Een machtiging van het Informatieveiligheidscomité was noodzakelijk opdat VDAB via de Kruispuntbank van de Sociale Zekerheid (KSZ) toegang zou krijgen tot de gegevens van de RVA. Vanaf 3 augustus 2020 worden de tijdelijk werklozen proactief benaderd in het kader van de activeringsopdracht van VDAB. VDAB heeft via e-mail contact opgenomen met 70.000 tijdelijk werklozen en heeft aan 50.000 tijdelijk werklozen een brief gestuurd met een aanbod voor opleiding, begeleiding, coaching of werkervaring. Volgens de cijfers van VDAB heeft maar een klein deel van de tijdelijk werklozen zich ook effectief ingeschreven. Van de in totaal 120.000 tijdelijk werklozen zouden er zich 2324 effectief hebben aangemeld.¹⁰ Daarnaast werden er ook een gerichte socialemediacampagne 'Blijf in beweging' en een speciale webpagina gelanceerd.¹¹

Op 16 november 2020 communiceerde de minister dat ongeveer 30.000 mensen die de afgelopen weken meer dan tien dagen tijdelijk werkloos waren, een sector-specifiek aanbod van onlineopleidingen, begeleiding of tijdelijke jobs van VDAB en de partners krijgen. Daarnaast neemt VDAB ook contact op met 10.000 werkgevers met de vraag dat ze hun werknemers die tijdelijk werkloos zijn, zouden aanmoedigen om opleidingen te volgen.¹²

Tijdelijk werklozen meer activerend inzetten

Tijdens de tweede coronagolf is het aandeel tijdelijk werklozen toegenomen.¹³ Een behoorlijk deel van die tijdelijk werklozen zit thuis te wachten en hoopt om snel opnieuw aan de slag te kunnen gaan. Het is belangrijk dat ze die tijd zinvol invullen door een opleidingstraject te volgen voor up- en reskilling (verbetering van vakbekwaamheid en omscholing), of extra werkervaring verwerven op een andere werkvloer. Voor heel wat tijdelijk werklozen wordt het moeilijk om de eindjes aan elkaar te knopen. Uit een onderzoek van de Universiteit Gent onder leiding van professor Stijn Baert in het voorjaar van 2020 blijkt dat de helft van de tijdelijk werklozen financiële problemen vreest. Die mensen willen maar al te graag opnieuw aan de slag.¹⁴

In het rapport 'Expertenadvies relancebeleid Vlaamse arbeidsmarkt'¹⁵ (30 juni 2020) worden tal van voorstellen geformuleerd om de tijdelijke werkloosheid meer activerend in te zetten, iedere werknemer actief te houden en in een competentiecheck te voorzien.

Het rapport van het Economisch Relancecomité 'Vlaanderen: welvarender, weerbaarder en wervender'¹⁶ van 14 juli 2020 geeft het volgende aan: "het structureel gebruik van tijdelijke werkloosheid dient vermeden te worden, door een proactief beleid voor boventallige werknemers te helpen uitwerken. De arbeidsmarkt kan flexibeler worden door in te zetten op formules voor temporele transitie naar

⁹ VR 2020 1707 DOC.0802/2.

¹⁰ <https://www.hildecrevits.be/nieuws/ruim-2-300-tijdelijk-werklozen-schreven-zich-in-bij-vdab/>

¹¹ www.vdab.be/blijf-in-beweging

¹² <https://www.hildecrevits.be/nieuws/10-000-werkgevers-stimuleren-om-tijdelijk-werklozen-opleiding-te-laten-volgen/>

¹³ <https://www.nbb.be/nl/artikels/de-directe-economische-impact-van-de-tweede-lockdown-vooralsnog-beperkt-maar-de>

¹⁴ https://users.ugent.be/~sbaert/CARRIERE_NA_CORONA_Cijfers_en_reflecties.pdf

¹⁵ <https://www.vlaanderen.be/publicaties/expertenadvies-relancebeleid-vlaamse-arbeidsmarkt>

¹⁶ <https://www.vlaanderen.be/publicaties/rapporten-economisch-en-maatschappelijk-relancecomite>

bedrijven en sectoren met vacatures, zonder dat deze transitie een permanent karakter hoeven te hebben". Daarnaast geeft het rapport aan dat de tijdelijke werkloosheid meer activerend moet worden ingevuld door in te zetten op (e-) opleiding.

Het rapport focust ook op de competentiecheck: "Deze competentiecheck moet de individuele opleidingsnood helpen expliciteren en een actieplan aanbieden qua remediëring binnen een ruimer loopbaankader. De actie ten gevolge van de competentiechecks zal vaak bestaan uit opleidingen."¹⁷

Het huidige momentum moet worden aangegrepen om een stap verder te zetten en de tijdelijke werkloosheid meer activerend en dynamisch in te zetten. Het moet zich richten op de transitie van werk naar werk. De Vlaamse Regering heeft initiatieven genomen om aan de slag te gaan met de tijdelijk werklozen, maar de respons blijft beperkt. Daarom reiken de indieners van deze conceptnota een aantal ideeën aan:

- 1° automatische inschrijving bij VDAB na twintig dagen tijdelijke werkloosheid: de indieners van deze conceptnota stellen voor dat VDAB automatisch wordt geïnformeerd zodra iemand minstens twintig dagen tijdelijk werkloos is. Daar wordt meteen ook een inschrijving bij VDAB aan gekoppeld. Op die manier kunnen de tijdelijk werklozen snel een aanbod voor opleiding, begeleiding, coaching of ander tijdelijk werk ontvangen. Er wordt bewust gekozen voor een periode van twintig dagen, omdat het geen zin heeft om mensen door te sturen die voor een kortere periode tijdelijk werkloos zijn. In een eerste generieke en kennismakende aanpak is een informerende brief of e-mail nuttig, maar in een volgende fase benadrukken de indieners de noodzaak van een meer gepersonaliseerde, sensibiliserende en stimulerende aanpak. Elke tijdelijk werkloze die voor een langere periode tijdelijk werkloos is en niet reageert op de generieke initiatieven, moet een persoonlijk gesprek krijgen (al dan niet via videobellen);
- 2° focus op de tijdelijke werkloosheid vanaf acht dagen per maand: de duurtijd van de tijdelijke werkloosheid verschilt sterk. Door het enorme aantal tijdelijk werklozen moeten de inspanningen van VDAB prioritair gaan naar personen die voor een lange tijd inactief zullen zijn, bijvoorbeeld vanaf acht dagen per maand;
- 3° een competentiecheck voor iedereen die minstens twee maanden tijdelijk werkloos is: het Relancecomité stelt in zijn advies het instrument van de competentiecheck voor. Na twee maanden tijdelijke werkloosheid moet van iedereen een competentiecheck afgenomen worden;
- 4° een opleidings- en begeleidingsaanbod op maat: het aanbod tijdens de tijdelijke werkloosheid moet in de eerste plaats competentieversterkend en activerend zijn. De competentiecheck vormt de basis voor een aangepast aanbod op maat. Dat kan gaan over opleiding en begeleiding, maar ook over tijdelijk werk elders. In die context moet een flexibel en wendbaar opleidings- en begeleidingsaanbod worden uitgewerkt dat inspeelt op de specifieke situatie van de tijdelijke werkloosheid;
- 5° een integrale databank die tijdelijk werklozen en sectoren met een tekort aan werkrachten aan elkaar koppelt: in navolging van de initiatieven 'Help de oogst', 'Help de helpers' en 'Help in de zorg' moet een laagdrempelig en gebruiksvriendelijk systeem worden ontwikkeld dat de tijdelijk werklozen koppelt aan vacatures bij ondernemingen die op zoek zijn naar werkrachten. Cruciaal bij de matching tussen vraag en aanbod is de focus op competenties, ervaring en vaardigheden. In die context is het belangrijk dat er een duidelijk en eenvoudig (wettelijk?) kader voor de tijdelijk werklozen is zodat ze tijdelijk bij een andere werkgever aan de slag kunnen gaan.

¹⁷ <https://www.vlaanderen.be/publicaties/rapporten-economisch-en-maatschappelijk-relancecomite>, p. 46.

De tijdelijke werkloosheid fundamenteel veranderen

Vlaanderen kan maatregelen nemen om zinvol aan de slag te gaan met de tijdelijk werklozen, maar er zit een fundamentele constructiefout in de federale wetgeving waardoor de respons te laag blijft. Initiatieven van VDAB zijn afhankelijk van de goede wil van de tijdelijk werklozen.

Het is belangrijk dat de Vlaamse Regering in overleg gaat met de Federale Regering om het instrument van de tijdelijke werkloosheid te hervormen. Het Nederlandse model van de tijdelijke Noodmaatregel Overbrugging Werkgelegenheid (NOW)¹⁸ kan daarvoor inspirerend zijn. Alle Nederlandse werkgevers die een omzetverlies hebben van ten minste 20 procent, kunnen een beroep doen op een loonsubsidie van maximaal 80 procent van de loonsom. Dat geeft hun de mogelijkheid om werknemers verder volledig door te betalen. Het bedrag van de loonsubsidie is afhankelijk van het omzetverlies. Bij 100 procent omzetverlies ontvangt de werkgever 80 procent van de loonsom. Bedraagt het omzetverlies 20 procent, dan is de loonsubsidie 16 procent van de loonsom (namelijk 20 procent van een maximale loonsubsidie van 80 procent). De NOW werkt bovendien met drie tijdsvakken van telkens drie maanden. Om voor loonsubsidiëring in aanmerking te komen, moet de werkgever in een eerste tijdvak een te verwachten omzetverlies van minimaal 20 procent hebben en in een tweede tijdvak van minimaal 30 procent.

De werkgevers hebben bovendien een inspanningsverplichting voor loopbaanontwikkeling, opleiding of begeleiding in de oriëntatie naar een nieuwe job. Tot slot is het in die NOW-regeling mogelijk om de werknemer bij een andere werkgever uit te lenen.

Het Nederlandse model is beperkt in de tijd, minder vrijblijvend en gebaseerd op omzetverlies. Dat geeft mogelijkheden om de tijdelijke werkloosheid meer gedifferentieerd, maar activerend, slimmer en dynamisch in te zetten. De werknemers blijven bovendien in het vizier van de werkgevers. De werkgevers hebben immers de verplichting om hun werknemers toekomstgericht in te zetten. Ze hebben daar ook alle belang bij. Dat zijn elementen die de indieners van deze conceptnota verder willen onderzoeken om het systeem van de tijdelijke werkloosheid te hervormen.

Conclusie

De indieners van deze conceptnota willen in de Commissie voor Economie, Werk, Sociale Economie, Wetenschap en Innovatie aan de hand van hoorzittingen de aanpak van de tijdelijk werkzoekenden door VDAB en de partners analyseren met het oog op het verhogen van de loopbaanmogelijkheden van de betrokkenen. Dat moet het mogelijk maken om knelpunten op te lijsten en verbeterpunten te formuleren. In die context willen ze nagaan in welke mate het regelgevende werk ertoe kan bijdragen dat de aanpak van de tijdelijk werklozen wordt verscherpt en op welke manier het instrument van de tijdelijke werkloosheid meer activerend en sensibiliserend kan worden ingezet.

Axel RONSE
Alessia CLAES
Andries GRYFFROY
Maaïke DE VREESE
Rita MOORS
Philippe MUYTERS

¹⁸ <https://www.uwv.nl/werkgevers/overige-onderwerpen/now/index.aspx>